УДК 27-277.2:27-1
DOI https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.4.47

Рибидайло Дмитро Анатолійович,
аспірант
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0009-0008-7820-9628
d.a.rybydailo@udu.edu.ua

ПСАЛОМ 16 ЯК ПОЕТИЧНО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ТЕКСТ: ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ І СПІЛЬНОТНИЙ ВИМІРИ ВІРИ

Стаття здійснює екзегетично-герменевтичний аналіз Псалма 16 як поетично-богословського тексту Старого Завіту. Проблематика статті пов'язана із осмисленням біблійної поезії в історико-філологічному, екзистенційному та богословському вимірах, з урахуванням сучасних антропологічних викликів. Стаття ставить метою з'ясування шляхів, за допомогою яких поетична структура Псалма 16 формує модель довіри, що інтегрує особистісний і спільнотний досвід віри. Методологія поєднує історико-філологічну екзегезу, аналіз символічних структур тексту («чаша», «частка», «правиця», «шеол») та елементи екзистенційної герменевтики. У статті також застосовано канонічний підхід, який дозволяє розглядати розвиток старозавітних образів у новозавітній перспективі та в ранньохристиянській рецепції. Доводиться, що Псалом 16 вибудовує богословську модель екзистенціальної приналежності до Бога, у межах якої досвід смертності трансформується у впевненість довіри. Символічні образи тексту функціонують як носії онтологічної орієнтації, що поєднує індивідуальний і спільнотний виміри віри. Канонічне прочитання відкриває можливість тринітарного горизонту інтерпретації, в якому приналежність набуває характеру участі у житті Бога. У результаті Псалом 16 постає як богословський цілісний текст, який поєднує поетичну форму, екзистенційну напругу та тринітарну перспективу, зберігаючи актуальність для сучасного богословського дискурсу.

Ключові слова: Псалом 16, біблійна екзегеза, екзистенційна герменевтика, тринітарне прочитання, символіка, духовна стійкість, спільнотний вимір віри.

Rybydailo Dmytro,
Postgraduate Student
Dragomanov Ukrainian State University
orcid.org/0009-0008-7820-9628
d.a.rybydailo@udu.edu.ua

PSALM 16 AS A POETIC-THEOLOGICAL TEXT: EXISTENTIAL AND COMMUNAL DIMENSIONS OF FAITH

The article presents an exegetical and hermeneutical analysis of Psalm 16 as a poetic-theological text of the Old Testament. The study addresses the need to interpret biblical poetry not only within a historical-philological framework but also in its existential and theological dimensions, considering contemporary anthropological challenges. The aim of the research is to determine how the poetic structure of Psalm 16 shapes a model of trust that integrates both personal and communal experiences of faith. The methodology combines historical-philological exegesis, analysis of the Psalm's symbolic structures ("cup," "portion," "right hand," "Sheol"), and elements of existential hermeneutics. A canonical approach is also employed to examine the development of Old Testament imagery within the New Testament perspective and early Christian reception. The study demonstrates that Psalm 16 constructs a theological model of existential belonging to God, within which the experience of mortality is transformed into confidence and trust. The symbolic imagery functions as a bearer of ontological orientation, uniting individual and communal dimensions of faith. Canonical interpretation further opens the possibility of a Trinitarian horizon in which belonging assumes the character of participation in the life of God. Thus, Psalm 16 emerges as a theologically coherent text that integrates poetic form, existential tension, and Trinitarian perspective, maintaining relevance for contemporary theological discourse.

Key words. Psalm 16, biblical exegesis, existential hermeneutics, Trinitarian reading, symbolism, spiritual resilience, communal dimension of faith.

© Рибидайло Д. А., 2025
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Постановка наукової проблеми. Псалом 16 традиційно належить до найважливіших текстів старозавітної поезії, в яких поєднані художня виразність і богословська глибина. Його дослідження здебільшого зосереджуються на історико-філологічному аналізі, літургійному використанні або месійній інтерпретації. Водночас екзистенційний вимір цього тексту – зокрема як простір формування досвіду довіри і приналежності до Бога – нечасто стає предметом цілеспрямованої концептуалізації. Постає питання: чи може Псалом 16 бути прочитаний не лише як поетичний або догматично значущий текст, але як модель екзистенціальної приналежності, у якій особистісний досвід граничної ситуації інтегрується в богословську перспективу довіри? У цьому контексті ключові символічні мотиви Псалма – образи «чаші», «правиці», «шеолу» – постають не тільки як літературні елементи, а як структури смислу, що формують внутрішню орієнтацію суб'єкта віри.

Метою статті є аналіз Псалма 16 як поетично-богословського тексту у перспективі поєднання класичної екзегези із екзистенційною герменевтикою, що дозволяє окреслити феномен екзистенціальної приналежності у межах старозавітного богослов'я.

Виклад основного матеріалу. Псалом 16 займає виняткове місце у корпусі Псалтирі завдяки поєднанню двох особливостей: текстової вишуканості та глибини релігійно-екзистенційного досвіду. Його жанрове маркування як міхтам («золота пісня») уже на рівні заголовка свідчить про його семантичну багатовимірність і внутрішню жанрову напругу. З одного боку, перед нами твір, укорінений у класичній традиції культового співу, з іншого – молитва, що набуває характеру особистісного свідчення віри (Groenewald, 2009) – «сповіді буття». Саме ця двоїстість робить Псалом 16 надзвичайно придатним для поєднання класичної екзегези, яка працює із текстом у його літературному, історико-культурному та богословському контексті, і екзистенційної герменевтики, яка розглядає текст як свідчення і водночас інструмент переживання межових ситуацій людського існування.

Класична екзегеза виявляє структурну довершеність псалма: від початкового прохання про захист (в. 1) до кульмінаційної декларації радості й упевненості в «шляху життя» (вв. 9–11). Гармонійність тексту досягається завдяки властивим йому риторичним паралелізмам, інклюзіям, а також образності, що вкорінена у біблійній символіці («чаша», «частка», «правиця», «шеол»). Така побудова Псалму підкреслює універсальний характер особистого досвіду його автора-молільника (Delgado, 2025).

Екзистенційна герменевтика розглядає Псалом 16 як феноменологічний опис людської ситуації, в якому поєднуються страх перед смертю та усвідомлення крихкості життя, символічно зображеного через образ шеолу як символу граничної перспективи смертності, прагнення укорінення у спільноті, представлене як образ «святих, що на землі», а також напруга між розгубленістю та довірою, виражена словами «Господь – частка спадку мого і чаші моєї». Одночасно текст відкриває досвід радості, яка не зводиться до емоційної реакції, а постає як онтологічна стабільність – «радість велика з Тобою». У цьому сенсі Псалом 16 виступає своєрідною лабораторією синтезу, демонструючи спосіб, яким граматика тексту й символічні образи формують рамки богословського осмислення, і створюючи водночас простір для відповіді на фундаментальні питання людського існування.

Таким чином, позначення Псалма 16 як міхтам уже в самому заголовку задає особливу тональність: перед нами не лише поетична молитва, але твір, що несе на собі печатку «золотого» слова – «вирізьбленого» й водночас «захованого». Чимала частина біблійних псалмів функціонують як відгук віри на історичні події чи колективні кризові ситуації. Разом із тим, Псалом 16 підкреслено тяжіє до внутрішнього, екзистенційного виміру. Його походження, скоріше, заглиблюється у внутрішній досвід зустрічі людини з Богом, аніж у конкретний зовнішній контекст. Ця особливість перетворює його на цінний матеріал для дослідження не тільки історико-богословського тла, а й символічно-лексичного наповнення, що відкриває універсальний зміст для різних епох (Trull, 2004, p. 8).

Авторство Псалму 16 традиційно віддається Давиду. І хоча безпосередні обставини його написання залишаються невідомими, багато дослідників припускають, що він виник у ситуації загрози життю або смертельної небезпеки

(пор. Пс. 16:9-11). Такий контекст пояснює особливий характер тексту: він не є розповіддю про подію – це є більше молитовне свідчення про внутрішню боротьбу та подолання страху.

На відміну від пророчих книг, що фіксують звернення Бога до людини, псалми постають як відгук людини на Боже одкровення. Це молитовно-поетична реакція, у якій віруючий висловлює стан душі, і разом із тим відкриває глибинну дію Святого Духа. У культурному контексті Давидової епохи Псалом 16 слугував не стільки коментарем до історичних подій, скільки свідченням віри у Божий захист, особливо в момент небезпеки (Beuken, 1980, p. 455).

Лексична тканина Псалма 16 виступає як дещо більше, аніж набір поетичних образів – вона постає у вигляді ретельно сконструйованого семантичного поля, в якому кожен термін одночасно виконує і функцію мовлення, і функцію екзистенційну. Уже рубрикація твору – міхтам (מִכְתָּם, «mikhtam») – задає інтерпретаційну перспективу: цей жанровий маркер не нейтральний – він визначає текст як «золоту», або ж, по-іншому, «потаємну» одиницю молитви. Внутрішньо-лінгвістичною силою міхтам є його здатність одночасно вказувати на довговічність і на особистісну інтимність вислову. Жанрово він відсіює Псалом від побутового вигуку і підносить його до рангу тексту, призначеного для збереження та повторного прославляння. Таким чином, перше семантичне поле – поле корпусної особливості – вже задає очікування щодо подальшого формулювання долі та захисту, що фіксуються наведеними далі лексемами (Botha, 2016).

Символ «чаші» (כּוֹס, «kos») у Псалмі не зводиться до простого атрибуту застілля – він акумулює значення долі й участі, жеребу й дару. Чаша виступає тут як образ поєднання промислового й культового: вона одночасно означає «частку», яка вручається людині, і метафору близькості, участі у трапезі Господній – екзистенційної взаємності з Богом. На відміну від чаші гніву в інших місцях Писання, цей Псалом позначає чашу, як блаженну належність: не випадкову міру, а об›явлену долю, яка виписана Богом для молільника.

Термін, представлений коренем חבל («hevel»), належить до юридично-топографічного словника стародавнього Сходу – він передає ідею «жеребу», «межі», «мірильної лінії», що падає як спадок. Поєднання «чаші» й «жеребу», прочитане у контексті Псалма, посилює думку про те, що життя людини не є хаотичним набором випадковостей, а являє собою впорядковану спадщину, тобто частку, що «випала» їй з волі Божої. Філологічно важливо помітити, що образна семантика слова «hevel» має також й матеріальний відтінок – лінія, мотузка, межа. Отже, уявлення про призначення тут містить вимір просторовий, вимір юридичний і вимір екзистенційний (Botha, 2016).

«Правиця» (יָמִין, «yamin»), згідно біблійної симвології – це концентрований знак сили, захисту і почесного положення. У Псалмі 16 твердження про Бога «праворуч», у поєднанні із провідним уявленням про незрушність читача, утворює онтологічну гарантію: не просто протекцію від небезпеки, але статус особи, поставленої у привілейоване, стабілізоване буття. Правиця – це локус довіри, місце інтеракції між людською слабкістю і божественною потугою; її семантична вага у тексті витягує молільника із панорами можливих загроз у площину впевненого існування.

Нарешті, образ шеолу (שְׁאוֹל, «sheol») відкриває шкалу останніх екзистенційних значень: це назва межі, тіні, простору смерті, куди, за уявленням древніх, сходить будь-яке життя. Заперечення покинутості в шеолі – центральне богословське запевнення псалмиста – тестує межу між земною долею і перспективою подолання смерті (Delgado, 2025). Лексема «шеол» у тексті діє як негативний полюс, навколо якого кристалізується уповання: обіцянка, що Бог не залишить душу в тлінності, перетворює загрозу на можливість торжества присутності. У рецептивному вимірі такий мовний поворот дозволив тексту набути не лише суттєво-особистісного, а й месійного натяку у більш пізній інтерпретації (Chia, 2024, p. 8).

У сукупності наведені вище лексеми утворюють певну семантичну гаму: міхтам окреслює статус твору, «чаша» й «жереб» створюють образ «даної долі», «правиця» вносить динаміку божественного супроводу, а «шеол» задає межу, яку Бог обіцяє не допустити. Філологічний розбір цих слів, окрім їхніх окремих значень, виявляє ту смислову цілісність, в якій поезія Псалма стає мовою екзистенційної надії. А саме – ретельно вибрані лексеми формують аргумент про те, що людська доля, навіть коли

поставлена перед лицем смерті, може бути пережита як дар і опора – завдяки вірі, в основі якої є текстуальний, літургічний і надчуттєвий фундамент.

Якщо структурно-поетична форма Псалма 16 утверджує довершеність його архітектури, а лексичний аналіз окреслює семантичний горизонт, то поставлена у центрі тексту богословська ідея спрямовує всю цю цілісність до одного висновку – людина, у спільності з Богом, отримує вічну й блаженну безпеку. Однак ця ідея подається у Псалмі не як абстрактна доктрина – вона народжується на тлі глибокої екзистенційної кризи. Саме в моменті загрози смерті, у точці зіткнення людської обмеженості з темрявою шеолу, відкривається парадокс: те, що здатне людину зруйнувати, стає передумовою її вищої впевненості в Богові (Cuany, 2020, p. 12). Використавши мову сучасної філософії екзистенціалізму, можемо стверджувати, що Псалом 16 зображує «межову ситуацію» у сенсі Карла Ясперса. Вірш «Ти не опустиш моєї душі до шеолу» (16:10) вказує на зустріч із межею, яку неможливо усунути жодними людськими засобами – це досвід смерті як абсолютного горизонту. Псалмоспівець стоїть перед незворотною загрозою небуття – але саме в цій точці він звертається до Бога, як до єдиної гарантії життя, і цим трансформує межову ситуацію в акт довіри. Той самий акт довіри може бути сформульований і у категоріях Сьорена К'єркегора. Є абсурдність ситуації – і вона є в тому, що на рівні людського досвіду смерть постає як кінець, остаточна межа. Але саме тут відбувається «стрибок віри»: усупереч видимому абсурду молільник довіряється Богові – він визнає, що Господь здатний втримати душу навіть поза межею. Псалом 16, отже, є не лише молитвою прохання – це зразок радикальної довіри, яка долає паралізуючу силу смерті і перетворює її на підвалину найглибшої впевненості. У світлі ж логотерапії Віктора Франкла цей текст можна читати як приклад віднаходження сенсу у стражданні. Смертельна небезпека, яка природно мала б занурити людину у відчай, у Псалмі трансформується на джерело сенсу: саме на ґрунті небезпеки народжується вдячність, прославлення й радість у Божій присутності («радість велика з Тобою» – 16:11). Смисл вислову не редукується до «пояснення» страждання – він постає як відкриття можливості переосмислення межових досвідів, як шляхів до поглибленого єднання з Богом.

Таким чином, екзистенційна криза, що прозирає крізь рядки Псалма 16, не заперечує віру, вона стає її вищою точкою. Мова Писання, яка здавалося б фіксує драму страху перед смертю, насправді відкриває перспективу духовної перемоги: «завжди блаженство» – це не втеча (ескапізм) від смерті, воно долає її силу у стосунку довіри до Бога. У цьому сенсі Псалом 16 – це не тільки літургійний текст, а й феноменологічний матеріал, який передає принцип переходу людського існування крізь кризу в напрямку виміру надії й радості.

Патристичне прочитання Псалма 16 свідчить на користь того, що рання Церква інтуїтивно вловила в ньому дещо більше за особисту молитву Давида – він також є прообразом спасіння у Христі. Ті самі образи, що ми їх витлумачуємо в екзистенційному ключі як досвід межової ситуації і подолання смерті через довіру, у богослов'ї Патристики стають місцем одкровення таїнства Воскресіння. Так, Оріген у своїх «Гоміліях на Псалми» бачить у тексті «Ти не опустиш моєї душі до шеолу» пророче передбачення Христового воскресіння. Для нього Псалом 16 – це не лише молитва окремого праведника, а пророцтво про Того, Хто «не побачить тління». В екзистенційному значенні тут актуалізовано ідею про особисту довіру Давида, яка в момент небезпеки відкриває простір для всеосяжної надії. А саме: смерть – це останнє слово, адже у Христі відкривається те, що можна розглядати, як оновлений вимір буття. Пізніше Августин, в «Enarrationes in Psalmos», наголошує на тому, що слова Псалма «радість велика з Тобою» слід розуміти як пророцтво про блаженство святих у небесному єднанні з Богом. Для нього Псалом 16 відкриває антропологічну істину, тобто справжній спокій людська душа знаходить не у власних гарантіях, а виключно в Бозі. Екзистенційна криза смерті, яку переживає псалмоспівець, стає для Августина ознакою того, що жодна земна «чаша» чи «жереб» не може надати безпеки, якщо вона не освячена Божою присутністю. І далі, Кирило Олександрійський підходить до тлумачення цього тексту христологічно: Давид у Псалмі 16 пророкує устами Христа: фраза «Ти не опустиш моєї душі до шеолу» означає не лише захист від смерті, а й торжество над смертю у воскресінні.

У цьому світлі Псалом набуває не тільки особистісно-психологічного, а й вселенського виміру: криза смерті вирішується не на індивідуальному, а на онтологічному рівні, в основі якого – перемога Воплоченого Сина.

Як бачимо, патристична традиція читає Псалом 16 одночасно у двох вимірах: по-перше, це є молитва праведника, який у критичний момент довіряє Богові (екзистенційний аспект), і по-друге, це є пророцтво про Христа, Який переміг смерть остаточно (христологічний аспект). Обидва виміри не суперечать один одному, але взаємно підсилюють: особистісний досвід Давида стає свого роду «матрицею» для універсальної істини Церкви, а богословська перспектива Воскресіння надає екзистенційній кризі сенс і завершення.

У центрі Псалма 16 розгортається комплексна антропологічна драма: людина проживає досвід смерті, і водночас проголошує впевненість у Божій присутності. Цей парадокс відкриває можливість порівняти два, з першого погляду, малосумісних підходи – екзистенціальну філософію і патристичну традицію. Так, для Ясперса смерть – це межова ситуація, в якій людське існування досягає своєї абсолютної межі. У Псалмі 16 ми можемо бачити саме цю ситуацію: «Не опустиш моєї душі до шеолу». Таким є голос людини, яка стоїть перед прірвою небуття. Оріген, своєю чергою, тлумачить цей самий текст, як пророцтво про Воскресіння Христа. Відтак те, що в Ясперса є феноменологічним описом людської межі, в Орігена стає богословським ключем подолання цієї межі. В обох випадках єдиний текст виступає, як інструмент трансценденції: для філософа – це вихід за межі звичного досвіду, а для богослова – входження у надприродну реальність. К'єркегор показує віру як «стрибок у абсурд» у вигляді довіри Богові в момент, коли всі людські засади буття зруйновано. Цей самий стрибок робить Давид у Псалмі 16 – він каже про захист, який він має навіть у тіні смерті. Августин у своєму коментарі вбачає у цих словах підтвердження неможливості віднайти справжню безпеку у будь-яких земних «чашах» чи «жеребах», а тільки у Бозі. Спостерігаємо гармонію: у спільній точці зійшлись філософія екзистенційного ризику і богослов'я благочестивої впевненості. У К'єркегора це парадокс, в Августина – істина. Проте їхній зміст спільний: віра починається там, де закінчується людська логіка. У той же час Франкл стверджує, що сенс може бути знайдений навіть у стражданні, якщо людина здатна бачити у ньому шлях до вищої мети. У Псалмі 16 страждання і небезпека життя стають умовою відкриття: «Дорогу життя Ти покажеш мені: радість велика з Тобою, завжди блаженство в правиці Твоїй!». Кирило Олександрійський читає ці слова як пророцтво про Христове воскресіння й вічну радість праведників. Відтак там, де Франкл каже про відкриття смислу всередині людського досвіду, Кирило бачить фінальну реалізацію цього сенсу у Христі. Паралель очевидна: страждання не заперечується, але перетворюється на ґрунт одкровення.

У підсумку, екзистенціальна філософія XX століття й патристичне богослов'я IV–V століть дивляться на Псалом 16 з неоднакових ракурсів, але сходяться у фундаментальному: смерть – це не заключне слово. Ясперс вказує на кризу, К'єркегор – на стрибок довіри, Франкл – на віднайдений смисл; Оріген проголошує воскресіння, Августин – блаженну безпеку в Бозі, Кирило – вселенську перемогу Христа. Ці два горизонти інтерпретації не взаємовиключні, а взаємно-доповнювані: екзистенційне читання дає досвідовий ключ до тексту, тоді як патристичне відкриває його есхатологічну перспективу. Разом вони утверджують головну богословську ідею Псалма 16 – вічну і блаженну безпеку у спільності з Богом, яка народжена саме із глибин екзистенційної кризи, і завершується у перспективі воскресіння та життя вічного.

Після осмислення теми смерті як межової ситуації, у якій Псалом 16 відкриває перспективу довіри й блаженної безпеки, логічно звернутися до іншого екзистенційного мотиву цього тексту – до досвіду приналежності. Якщо смерть у псалмі постає як загроза розриву й абсолютної самотності, то ключові образи «спадку», «чаші», «святих на землі» відкривають протилежний вимір, а саме – можливість знайти власне місце й укорінення у спільності з Богом та Його народом. Звідси, Псалом 16 може бути прочитаний не лише як молитва про захист від смерті, а й як гімн приналежності, що долає основоположну самотність людського існування.

Слова «Господь то частина спадку мого та чаші моєї» (16:5) у класичному екзегетичному ключі означають, що саме Бог для

псалмоспівця стає джерелом його долі, спадщини і забезпечення. Проте у світлі екзистенціальної філософії наведене декларування вміщує ще глибше усвідомлення: воно є відповіддю на радикальну самотність «буття-у-світі», описану у філософії Мартіна Гайдеґґера. Людське існування, відірване від ґрунту, перебуває у стані «закинутості» (*Geworfenheit*) – коли кожен індивід змушений самостійно і самотньо нести тягар власного буття. У цій перспективі проголошення Бога як «частини спадку» є актом подолання цієї самотності – суб'єкт відзначає, що він не «закинутий» в світі без опори, але має онтологічну основу у відношенні до Того, Хто гарантує смисл і долю [8].

Не менш важливим виступає й мотив спільності: «До святих, які на землі, що шляхетні вони, до них все жадання моє!» (16:3). Тут автор визнає не лише вертикальну приналежність Богові, але й горизонтальну солідарність із громадою віруючих. Екзистенційно це можна пояснити як досвід екзистенціальної спільноти: людське буття не є замкненим в ізоляції, його повнота проступає саме у сопричасті з іншими. Якщо самотність є вихідною умовою «буття-у-світі», то у псалмоспівця ця самотність вже не є остаточним вироком – вона може бути перетворена на досвід приналежності, в якому індивід є укорінений у спільності святих (Juel, 1981, p. 439).

Особлива значущість у цьому контексті належить тексту вірша 4: «Нехай множаться смутки для тих, хто набув собі інших богів, я не буду приносить їм ливної жертви із крови, і їхніх імен не носитиму в устах своїх!». У класичній богословській традиції це твердження тлумачиться як застереження проти ідолопоклонства. Тепер же, в екзистенційному ключі, в нього з'являється оновлене значення – як акту автентичності і свободи. Вибір на користь Яхве протиставлено спокусі «інших богів» – множинних та периферійних ідентичностей, які розпорошують людське існування. Відмова від них фіксує утвердження власної свободи: людина не дозволяє зовнішнім силам, соціальним тискам чи ілюзорним безпекам бути визначальними чинниками її долі. Автентичність тут означає прийняття єдиного джерела буття – Бога, Який стає спадком і чашею.

У кінцевому підсумку, мотив приналежності у Псалмі 16 постає як триєдина реальність: (1) укоріненість у Бозі, як відповідь на онтологічну самотність, (2) солідарність із «святими на землі», як спільнотний вимір екзистенційної надії, і (3) відмова від «інших богів», як акт автентичності та свободи. Усі ці виміри створюють екзистенційний простір, в межах якого людина долає страх смерті, і саме в цьому віднаходить власне «місце» – буття у спільності з Богом і Його народом, яке дарує їй ідентичність, смисл і безпеку (Juel, 1981, p. 439).

Після розгляду смерті як межової ситуації та приналежності як екзистенційного мотиву постає потреба звернутися до глибинної богословської структури тексту. Йдеться про спосіб, в який Псалом 16 одночасно конституює досвід приналежності в горизонтальній площині спільноти і у вертикальній перспективі Божественної тринітарності. Сприйняття Псалму у тринітарному горизонті виявляє здатність внутрішньої архітектури цієї поезії запропонувати її прочитання в тому ключі, що умовно можна окреслити як «тринітарний вимір екзистенціальної приналежності». Інакше кажучи, кожна особа Бога, присутня у своїй «робочій» іпостасності, спільно формує онтологічну основу приналежності вірного. Виявлена раніше внутрішня тканина Псалма 16 – міхтам, образи «чаші», «жеребу», «правиці», твердження про недопущення душі до шеолу тощо – створює у синтезі читаність, яка природно розгалужується на три богословські полюси. Кожен із цих полюсів відповідальний за конкретний аспект приналежності: Отець – джерело спадку й опіки; Син – центр перемоги над тлінням і смертю; Дух – внутрішній супутник, який виводить на дорогу життя і консолідує спільність. Нижче ці богословські акценти окреслюються стисло, у синтетичному зв'язку із уже проаналізованим текстом Псалма (Kaiser, 2025).

Формула «Господь – то частина спадку мого та чаші моєї» (Пс. 16:5) у тринітарному горизонті дозволяє осмислювати Бога-Отця як джерело онтологічної приналежності. Йдеться про дарування ідентичності, тобто, приналежність постає не як результат самоконструювання, а як дана людині участь у бутті, що походить від Отця. У цьому розумінні Отець утверджує місце людини у світі й перед Богом, визначаючи межі її буття. Відтак приналежність має онтологічні риси: вона передує вибору й визначає свободу, причому не у вигляді автономного

самовизначення, а як відгук на покликання, початок якого – у Богові-Отці (Peels, 2018).

Формула «не попустиш Своєму святому побачити тління!» (Пс. 16:10) є вузловою для месіанського прочитання. Вже рання традиція християнства послідовно пов'язує цей вислів із воскресінням (пор. Книга Дій та апостольські проповіді). У тринітарній перспективі ця інтенція тексту природно корелює із образом Сина – оскільки Він і є Той, Хто входить у людську історію, приймає на Себе межі тління і переможно із них виходить (Boone, 2024, p. 586). Бог-Син у Псалмі – як богословський полюс – виводить на поверхню онтологічну трансформацію смерті. І це означає, що тління, як таке, втрачає останнє слово й останній вплив завдяки події і дії спасительно-історичного втручання. Для індивіда це означає, що його приналежність перестає бути виключно «часовою» чи «мимовільною» – відтепер в ній чітко проступає есхатологічна тяглість. В екзистенційній перспективі це означає, що страх перед остаточним небуттям втрачає свою руйнівну силу – перемога Сина у внутрішньому житті віруючого стає джерелом стійкої екзистенційної надії та подолання розриву, спричиненого смертю (Van Peursen, 2018).

Вислів «Дорогу життя Ти покажеш мені» (Пс. 16:11) відкриває пневматологічний вимір приналежності, де Дух постає внутрішнім Провідником і Утішителем. У тринітарному читанні саме дія Духа робить присутність Бога безпосередньою і пережитою. Приналежність перестає бути лише юридичною формулою чи есхатологічною обітницею – вона втілюється у життєвому досвіді віруючого. Дух у цьому сенсі персоналізує приналежність, перетворює її на реальність повсякденного життя, і водночас утверджує спільність святих як спільність у сповненому житті перед Богом (Wiarda, 2023, p. 12).

Синтеза попередніх полюсів приводить до висновку про те, що ключова богословська інтенція Псалма 16 застерігає від однобічного сприйняття приналежності, як суто психологічного або соціального феномену. Природа приналежності виявлена тут як онтологічна включеність у життя Бога-Трійці. Ця включеність охоплює кілька взаємопов'язаних вимірів: базисний, у якому бути «частиною спадку» означає мати буття, що походить від Отця; есхатологічний, оскільки перемога Сина над тлінням засвідчує, що приналежність не обмежується часовим горизонтом; і пневматологічний, адже Дух робить цю приналежність безпосередньою та життєдайною. У богословській традиції це співзвучне із концептом *participatio* – участі в божественному житті, що означає реальну онтологічну включеність, замість формального приєднання. Подібне розуміння присутнє як у західній традиції Августина, де участь у благодаті змінює буття людини, так і в східній традиції через концепт теозису. У цьому контексті Псалом 16 постає як текст, що формує уявлення про приналежність не як опцію, а як факт спасенних відносин – реальність, здатну трансформувати людське буття на рівні його онтології.

Висновки. Проведений у межах статті аналіз показує, що Псалом 16 постає не тільки як зразок старозавітної поезії, а й як текст, який інтегрує поетичну форму з богословською рефлексією та екзистенційним досвідом. Через образи «чаші», «частки», «правиці» та «шеолу» формується структура довіри, у межах якої смертність не заперечує приналежності до Бога, а навпаки, відкриває її глибину.

У цьому сенсі Псалом 16 можна читати як поетичне свідчення довіри, що природно виростає у богословську модель екзистенціальної приналежності. Йдеться про таку форму віри, в якій гранична ситуація смертності не руйнує відносин з Богом, а виявляє їхню онтологічну підставу. Канонічна перспектива дозволяє бачити, що ця приналежність, разом із її психологічними та/або етичними рисами, чітко вказує на участь у спасенних відносинах, які пізніше у новозавітному одкровенні розкриваються як життя Триєдиного Бога. Таким чином, структура довіри, присутня у Псалмі, постає як передобраз тієї повноти, що в християнській теології осмислюється у тринітарному горизонті.

Таким чином, Псалом 16 відкривається як текст духовної інтеграції, що трансформує страх перед смертністю у досвід онтологічної стійкості, закоріненої у відносинах із Богом.

Перспективи подальшого дослідження Псалма 16 охоплюють кілька взаємопов'язаних напрямків. Поєднання компаративного аналізу, який розглядає паралелі з псалмами інших літературних традицій у контексті

кризи та психологічного захисту, із тринітарною перспективою, що вивчає розвиток старозавітних образів у контексті Нового Завіту та ранньохристиянської літургійної практики, відкриває нові горизонти для богословського осмислення. Екзегетично-філософський підхід дозволяє дослідити концепцію «приналежності до Бога», як модель людського буття у світі невизначеності та смертності, водночас психолого-літературний аспект розкриває вплив поетичної форми і метафоричного коду на формування внутрішньої стійкості особистості та спільноти. Відтак Псалом 16 продовжує залишатися не лише об'єктом богословського аналізу, але й відкриває широкі міждисциплінарні перспективи, де література, психологія і релігійна практика взаємопроникно збагачують наше розуміння духовного досвіду людини.

Список використаних джерел:

Beuken, W. A. M. (1980). Psalm 16: The path to life. *Theology Today*, 37(4), 451–460.

Boone, M. J. (2024). A Trinitarian ascent: How Augustine's sermons on the Psalms of ascent transform the ascent genre. *Religions*, 15(5), 586. https://doi.org/10.3390/rel15050586

Botha, P. J. (2016). The literary and theological context for understanding Psalm 16 [University repository item]. University of Pretoria Repository. https://doi.org/10.17159/2312-3621/2016/v29n1a5

Chia, P. S. (2024). Another proposal to the unknown female identity of 'amrat in Psalm 16. *Verbum et Ecclesia*, 45(1), 1–12. https://doi.org/10.4102/ve.v45i1.2886

Cuany, M. (2020). The Divine Necessity of the Resurrection: A Re-Assessment of the Use of Psalm 16 in Acts 2. *New Testament Studies,* 66(3), 1–18. https://doi.org/10.1017/S0028688520000065

Groenewald, A. (2009). Psalm 16 within the context of Psalms 15–24 [University repository item]. *University of Pretoria Repository.* URL: https://repository.up.ac.za/bitstreams/80dba1b6-3956-45c5-94f6-7d04e6f62005/download

Juel, D. (1981). The use of Psalm 16 in Acts 2. *Journal of Biblical Literature,* 100, 437–445.

Kaiser, W. C., Jr. (2025). The promise to David in Psalm 16 and its application. URL: https://thepromise.typepad.com/198009

Ross, B., & Merkle, B. (2023). About whom does the prophet say this? The implications of Psalm 16 in Acts 2. *Southeastern Theological Review,* 13(2), 1–12.

Sloan, D. B. (2008). The influence of the LXX translation of Psalm 15 (=16 MT) on its early Christian interpretation. URL: https://www.davidbsloan.com/papers/The%20Influence%20of%20the%20LXX%20Translation%20of%20Psalm%2015%20%28%3D16%20MT%29%20on%20Its%20Early%20Christian%20Interpretation.pdf

Trull, G. V. (2004). An exegesis of Psalm 16:10. *Bibliotheca Sacra*, 161, 304–321.

Peursen, W. T. (2018). Patterns and Pleasure: Participants in Psalm 16. In J. Dekker, & G. Kwakkel (Eds.), *Reading and Listening. Meeting One God in Many Texts: Festschrift for Eric Peels on the Occasion of his 25th Jubilee as Professor of Old Testament Studies* (pp. 166-174).

Wiarda, T. (2023). Theological exegesis and internal Trinitarian relations. *Scottish Journal of Theology,* 76(3), 1–15. https://doi.org/10.1017/S0036930622000989

References:

Beuken, W. A. M. (1980). Psalm 16: The path to life. *Theology Today,* 37(4), 451–460. [in English].

Boone, M. J. (2024). A Trinitarian ascent: How Augustine's sermons on the Psalms of ascent transform the ascent genre. *Religions*, 15(5), 586. https://doi.org/10.3390/rel15050586 [in English].

Botha, P. J. (2016). The literary and theological context for understanding Psalm 16 [University repository item]. University of Pretoria Repository. https://doi.org/10.17159/2312-3621/2016/v29n1a5 [in English].

Chia, P. S. (2024). Another proposal to the unknown female identity of 'amrat in Psalm 16. *Verbum et Ecclesia*, 45(1), 1–12. https://doi.org/10.4102/ve.v45i1.2886 [in English].

Cuany, M. (2020). The Divine necessity of the resurrection: A re-assessment of the use of Psalm 16 in Acts 2. *New Testament Studies*, 66(3), 1–18. https://doi.org/10.1017/S0028688520000065 [in English].

Groenewald, A. (2009). Psalm 16 within the context of Psalms 15–24 [University repository item]. University of Pretoria Repository. Retrieved from: https://repository.up.ac.za/bitstreams/80dba1b6-3956-45c5-94f6-7d04e6f62005/download [in English].

Juel, D. (1981). The use of Psalm 16 in Acts 2. *Journal of Biblical Literature,* 100, 437–445. [in English].

Kaiser, W. C., Jr. (2025). The promise to David in Psalm 16 and its application. Retrieved from: https://thepromise.typepad.com/198009 [in English].

Ross, B., & Merkle, B. (2023). About whom does the prophet say this? The implications of Psalm 16 in Acts 2. *Southeastern Theological Review,* 13(2), 1–12. [in English].

Sloan, D. B. (2008). The influence of the LXX translation of Psalm 15 (=16 MT) on its early Christian interpretation. Retrieved from: https://www.davidbsloan.com/papers/The%20Influence%20of%20the%20LXX%20Translation%20of%20Psalm%2015%20%28%3D16%20MT%29%20on%20Its%20Early%20Christian%20Interpretation.pdf [in English]

Trull, G. V. (2004). An exegesis of Psalm 16:10. *Bibliotheca Sacra,* 161, 304–321. [in English].

Peursen, W. T. (2018). Patterns and pleasure: Participants in Psalm 16. In J.

Dekker & G. Kwakkel (Eds.), *Reading and listening. Meeting one God in many texts: Festschrift for Eric Peels on the occasion of his 25th jubilee as professor of Old Testament studies* (pp. 166–174). [Publisher]. [in English].

Wiarda, T. (2023). Theological exegesis and internal Trinitarian relations. *Scottish Journal of Theology,* 76(3), 1–15. https://doi.org/10.1017/S0036930622000989 [in English].

Дата надходження статті: 02.11.2025
Дата прийняття статті: 20.11.2025
Опубліковано: 26.12.2025